

ŠIKANOVANIE

Mgr. Ivana Lacušová
CPPPaP Vranov nad Topľou
www.poradnavt.sk

Potenciál pre vznik šikanovania
existuje v každej sociálnej
skupine.

Teda aj v každej školskej triede.

Čo to je šikanovanie?

- Úmysel ublížiť druhému fyzicky, alebo psychicky.
- Incidenty sú opakované.
- Prevaha útočníka nad obeťou. Táto prevaha môže byť skutočná, alebo zdanlivá v oblasti fyzickej sily, alebo agresivity, v osobnej sile jednotlivca alebo v početnej prevaha skupiny.
- Útočníkom môže byť jedno, alebo skupina detí.

I. Šikanovanie ako choroba, ako patologické správanie

Najčastejšie podoby šikanovania

- **slovná agresia:** nadávky, urážky, vyhrážanie,, nevhodné vtipkovanie a zosmiešňovanie obeť;
- **fyzická agresia:** strkanie, facky, kopance, bitie, navádzanie iných na bitku, vyhrážanie sa nožom, palicou, škrtenie, ťahanie za vlasy;
- **iná agresia:** poškodzovanie alebo skrývanie vecí obeť, ťhanie, ničenie pomôcok, či oblečenia, privlastňovanie si vecí obeť;
- **psychické manipulovanie a týranie:** zadávanie nezmyselných príkazov, nútenie k posluhovaniu a k noseniu rôznych vecí - desiata, cigarety, peniaze...

Kyberšikana

- **Kyberšikana je úmyselné, opakujúce sa a nepriateľské správanie, ktorého cieľom je ublížiť obeti za pomoci použitia informačných a komunikačných technológií.**

Podoby kyberšikany

- **Posielanie** krutých, vulgárnych alebo vyhrážajúcich sa emailových správ, SMS správ, telefonátov obeti
- **Vytváranie webových stránok**, na ktorých sa objavujú príbehy, karikatúry, obrázky, fotky, vtipy, básne, pesničky, ktoré obeť zosmiešňujú, ponižujú
- **Posielanie obrázkov, fotografií**, videonahrávok spolužiakom online, za účelom aby hlasovali, „Kto je najväčší....(doplnenie urážlivého textu)“
- **Vystavenie pornografických fotografií** s tvárou obete na webe alebo ich zasielanie ostatným pomocou e -mailu

Podoby kyberšikany

- Agresori sa **dostanú do poštového programu** obete, odkiaľ posielajú pod jej menom kamarátom vulgárne, prípadne obťažujúce správy, fotky...
- Agresori obeť **fotografujú alebo filmujú** prostredníctvom digitálneho fotoaparátu, mobilného telefónu či kamery a zábery rozosielajú ostatným spolužiakom
- **Falšovanie identity** - do tejto kategórie spadajú falošné blogy, profily na sociálnych serveroch typu Facebook, či prezentáciách menších sociálnych skupín (školský web, online komunity)
- **Ukradnutie identity** - útočník zistí či prelomí heslo obete, prenikne do jej virtuálneho priestoru a prostredníctvom ukradnutej identity obeť poškodí

Prevenca kyberšikany

...aj:

www.ovce.sk

II. Šikanovanie ako závislosť.

- Potreba skryť vlastný strach a využiť strach iných.
- Rozdelenie triedy na silných a slabých.
- Závislosť medzi agresorom a obeťou.
- **Nikdy nekonfrontujeme obeť s agresorom!**

III. Šikanovanie ako choroba skupiny.

1.štádium šikanovania - OSTRAKIZMUS

- Vyplýva z hierarchického usporiadania skupiny.
- **Ostrakizmus** – mierné, prevažne psychické formy násilia, kedy sa okrajový člen necíti dobre, je neoblúbený a neuznaný. Ostatní ho viac, či menej odmietajú, nekomunikujú s ním, ohovárajú ho, spriadajú proti nemu intrigy, robia si drobné „vtipy“ na jeho účet a pod.

2. štádium šikanovania – PRITVRDENIE MANIPULÁCIE

- V náročných situáciách, keď v skupine stúpa napätie, začnú ostrakizovaní žiaci inštinktívne slúžiť ako ventil.
- V jednej triede sa zíše niekoľko asociálnych, agresívnych jedincov a v rámci svojej prirodzenosti od začiatku používajú násilie na uspokojenie svojích potrieb.

3. štádium šikanovania – VYTVÁRANIE JADRA

- KLÚČOVÝ MOMENT
- Jadro systematicky šikanuje najvhodnejšie obeť, spočiatku ostrakizovaných žiakov.
- Ak sa nesformuje silná pozitívna podskupina, ktorá bude vo vplyve a popularite svojích členov rovnocenným partnerom podskupine agresorov, ťaženie agresorov bude pokračovať.

3. štádium šikanovania – VYTVÁRANIE JADRA

Pre deti je jednoduché spojiť sa so skupinou šikanujúcich, pretože zodpovednosť sa rozptýli medzi všetkých a je ľahké zvaliť vinu na niekoho iného. Možno sa bude zdať nerozumné vziať každého člena skupiny na zodpovednosť za to, čo sa stalo, ale je dôležité zvyšovať osobnú zodpovednosť jednotlivca, aby si deti rozmysleli, či sa pridajú k šikanovaniu alebo nie.

4. štádium šikanovania – VÄČŠINA PRIJÍMA NORMY AGRESOROV

- Normy agresorov sú prijaté väčšinou a stávajú sa nepísaným zákonom.
- Neformálny tlak ku konformite získava novú dynamiku a málokto sa mu dokáže postaviť.
- U členov skupiny dochádza k vytvoreniu alternatívnej identity, ktorá je v súlade s normami vodcov. To, čo hlásajú pedagógovia ustupuje do úzadia.

5. štádium šikanovania – TOTALITA

- tzv. štádium vykorisťovania
- Agresori stratili posledné zvyšky zábran a zmysel pre realitu, majú potrebu opakovaného násilia na iných.
- Obete sú stále závislejšie a ochotné urobiť čokoľvek.
- Pôvodne neutrálni členovia skupiny sú stále konformnejší, so záujmom sa prizerajú násiliu.
- Prerastanie násilia do oficiálnej štruktúry inštitúcie.

Kto môže byť agresorom?

1. typ agresora

- Hrubý, primitívny, impulzívny so silným energetickým pretlakom, s výchovnými problémami – narušeným vzťahom k autorite, niekedy zapojený do gangu páchajúceho trestnú činnosť
- Vonkajšia forma šikanovania: šikanuje masívne, tvrdo a nelútostne, vyžaduje absolútnu poslušnosť, používa šikanovanie cielene k zastrašovaniu ostatných.
- Špecifiká rodinnej výchovy: častý výskyt agresie a brutality rodičov. V tomto prípade akoby agresor násilie vracal alebo ho napodobňoval.

2. typ agresora

- Veľmi slušný, kultivovaný, narcisticky, navonok šľachtený, niekdy úzkostný, niekedy so sadistickými tendenciami aj v sexuálnom zmysle
- Vonkajšia forma šikanovania: násilie a mučenie je cielené a rafinované, uskutočňované bez prítomnosti svedkov
- Špecifiká rodinnej výchovy: časté uplatňovanie dôsledného a náročného prístupu, niekedy až vojenského drilu bez lásky, perfekcionalistická výchova, nespokojnosť

3. typ agresora

- „Srandista“, optimistický, dobrodružný, so značnou sebadôverou, výrečný, väčšinou obľúbený a vplyvný
- Vonkajšia forma šikanovania: šikanuje, aby pobavil seba aj ostatných
- Špecifiká rodinnej výchovy: prítomná citová subdeprivácia a absencia duchovných a mravných hodnôt v rodine

Kto sa môže stať obeťou šikanovania?

Pri troche smoly sa obeťou
šikanovania môže stať
každé dieťa.

Kto sa môže stať obeťou šikanovania?

- typ **citlivý, tichý, utiahnutý, nepriebojný, slabší, pomalší;**
- typ, ktorý sa **niečím odlišuje** od ostatných – farbou pleti, názormi, vierou, rečou, nejakou telesnou odlišnosťou (menší, tučnejší, krívajúci, s okuliarmi, chorľavý a pod.)
- typ, ktorý **sa dobre učí, ochotne pomáha, je usilovný a svedomitý, v niečom vyniká**
- ale aj typ, ktorý **úmyselne (z rôznych závažných príčin) provokuje**

Kto sa môže stať obeťou šikanovania?

- Obete šikanovania sa môžu **výrazne odlišovať** od skupiny pozitívnym smerom, napríklad inteligenciou, schopnosťami, vyšším vzdelaním, rozhľadom a odlišnou hodnotovou orientáciou, ale aj negatívnym smerom – môžu sa odlišovať vzhľadom, pomalším psychomotorickým tempom, poruchou reči.
- Ďalej sú to povahové vlastnosti ako bojzivosť, nerozhodnosť, tichá povaha. Charakteristickou črtou takéhoto typu osobnosti je plachosť, úzkosť.

Varovné signály v správaní detí

- prestávky trávia osamotene, nemajú kamarátov (opakovane),
- počas prestávok sa vyskytujú čo najviac v blízkosti učiteľa,
- pôsobia smutne, neisto, ustrašene alebo plačlivo,
- často mávajú rozhádzané, špinavé, neusporiadané veci (v taške aj na lavici),
- začínajú sa opakovane vyhýbať škole – zvyšuje sa počet ich ospravedlnených a postupne aj neospravedlnených vymeškaných hodín,

Varovné signály v správaní detí

- spolužiaci ich prehliadajú, odmietajú, nechcú vedľa nich sedieť, ani sa s nimi inak kontaktovať, napr. pri spoločných, či súťaživých činnostiach,
- začínajú „strácať“ pomôcky, peniaze a iné veci,
- desiatu opakovane „dobrovoľne darujú“,
- často navštevujú toaletu počas vyučovacej hodiny,
- vyhľadávajú „bezpečnú“ cestu domov, vyčkávajú, kým všetci spolužiaci neodídu,

Prevenca šikanovania

Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp:

„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

Prevenca šikanovania

- Za zvlášť nebezpečné je potrebné považovať tendenciu podceňovať počiatočné prejavy šikanovania.
- Je dôležité, aby sa s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania oboznámili všetci žiaci, zamestnanci škôl a školských zariadení aj rodičovská verejnosť.

Prevenca šikanovania

- Jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení!).
- Vo vnútornom poriadku školy jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania.

Prevencia šikanovania

- Zaistiť v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov.
- Zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania aj žiacke školské rady.

Vyšetrovanie šikanovania

- Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga.
- Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá strach (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov.

Vyšetrovanie šikanovania

- zaistenie ochrany obetiam;
- rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili;
- rozhovor s obeťou;
- nájdenie vhodných svedkov;
- individuálne, príp. konfrontačné rozhovory so svedkami,
- rozhovor s agresormi, príp. konfrontácia medzi nimi;
- kontaktovanie rodičov.

Pri skupinovom násilí voči obeti

- okamžitá pomoc obeti, jej podpora;
- dohoda riaditeľa školy s pedagogickými zamestnancami na postupe vyšetrovania;
- vlastné vyšetrovanie;
- zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi;
- nahlásenie prípadu polícii;
- kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov;

Ako zaobchádzať s dieťaťom, ktoré sme prichytili pri šikanovaní

- S deťmi, ktoré prichytíme pri šikanovaní, sa ťažko pracuje, pretože môžu svoju agresiu namieriť na každého, kto chce zasiahnuť.
- Je najlepšie odvieŕať obeť čím rýchlejšie zo scény než postaviť sa zoči voči šikanujúcej osobe. Toto rieši problém bez toho, že by sme eskalovali násilie.

Ako zaobchádzať s dieťaťom, ktoré sme prichytili pri šikanovaní

- Veľmi účinné môže byť, keď povieme šikanujúcej osobe, že si to s ňou vyriešime neskôr, bez toho, že by sme špecifikovali ako. Šikanujúca osoba sa môže obávať toho, čo bude a má možnosť porozmýšľať o tom, čo sa stalo.
- Nemá zmysel byť agresívny voči šikanujúcej osobe. Agresia prináša iba viac agresie, takže problém sa môže iba zhoršiť.
- Akýkoľvek fyzický zásah môže viesť k ublíženiu. Pokiaľ ide o dospelujúceho jedinca, môžeme predpokladať, že nám bude chcieť ublížiť. Preto je dôležité zavolať si niekoho na pomoc.

Práca s obeťou

- S deťmi, ktoré sa stali obeťami je potrebné pracovať veľmi citlivo. Zvlášť sa musíme vyvarovať toho, aby sme im nenaznačili, že sú šikanovaním nejako vinné. Žiadne dieťa si nezaslúži, aby bolo šikanované.
- Navyiac im môžeme pomôcť vymyslieť obranné stratégie, pomocou ktorých sa budú môcť šikanovaniu vyhnúť.

Čo ešte môžeme urobiť?

Je ťažké prisľúbiť dieťaťu 100% ochranu, avšak dospelí môžu:

- poradiť obeti, aby sa vyhla potenciálnym nebezpečnými miestami;
- mať agresora v škole pod stálym dohľadom;
- zadržať agresora v škole, kým neodídu ostatné deti;
- zariadiť v škole také miesto pre obeť, kam môže ísť v prípade, že sa cíti byť ohrozená a vystrašená;
- priradiť obeti konkrétnych ľudí z učiteľského zboru alebo aj zo žiakov, na ktorých sa môže obrátiť;
- presvedčiť dieťa, aby oznámilo, keď sa ho útočník pokúsi opäť šikanovať. Ak nám to nepovie, nevieme mu pomôcť.

Prečo sa treba šikanovaním zaoberať?

- Deti majú svoje práva.
- Šikanovanie je veľmi rozšírené a treba ho okamžite zastaviť.
- Následky môžu byť vážne.
- Následky môžu byť dlhodobé.
- Šikanovanie je právne postihnuteľné.
- Nevšímavosť napomáha útočníkom.
- Riešenie problému sa skutočne vypláca.

Následky šikanovania

- poškodenie fyzického a psychického zdravia obetí;
- fixovanie antisociálnych postojov u agresora;
- strata ilúzií o spoločnosti u ostatných členov skupiny;
- znížený efekt pedagogického pôsobenia u skupiny ako celku.

Užitočné materiály

- Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach
- Kolář, M.: Bolest šikanování, Praha, Portál 2001
- www.prevenciasikanovania.sk

Ďakujem za pozornosť.